

ERDÉLY NÉPEI.

AZ »ERDÉLY« NÉPRAJZI MELLÉKLETE.

AZ E. K. E. NÉPRAJZI BIZOTTSÁGÁNAK ÉS OSZTÁLYÁNAK ÉRTESÍTŐJE.

1898. AUG.—SZEPT.

SZERKESZTI A BIZOTTSÁGI ELŐADÓ.

I. ÉVFOLYAM. 8—9. SZÁM.

Virchow Erdélyben.

Virchow Rudolf dr., a berlini egyetem tanára, a modern kórbonczolás megalapítója, az anthropologia, ethnologia és praeistoria terén korszakos tudós Erdélyben volt aug. 20 - 27-én. Már régebben megígérte volt személyesen *Torma* Zsófiának, hogy meglátogatja az ő szászvárosi múzeumát, a tordosi őskori telepet s általán Erdélyt.

E sorok íróját is biztatta, hogy el fog jöni Erdélybe, az ethnographia klasszikus földjére. Szinte különösnek látszik, hogy még nem volt nálunk. Bejárta az egész világot, mindenütt tanulmányozva az embert, megjelent az ember-tudósok minden nagygyűlésén, hogy kiegészítse s hogy közölje tanulmányait. Pár hét múlva 77 éves lesz *Virchow*, s ideje volt, hogy beváltsa ígését. És nagyon jó időben jött Erdélybe.

Az erdélyi szász honismertető egyesület, melynek *Virchow* dísztagja, meghívta őt Brassóba, 50-ik közgyűlésére. Nagy ünnepet ültek ekkor az erdélyi szászok. Honterus Jánosnak, népok reformátorának szobrát leplezték le, születése 400-ik évfordulóján. S ez alkalommal Brassóban tartották egyidejűleg közgyűléseiket az összes általános erdélyi szász egyesületek és társulatok. Ezt minden évben meg szokták tenni, váltakozva más és más helyen. Jövő évre Szt.-Ágota van kitűzve. Ez összejövetelek igen alkalmasak arra, hogy a szász nép különböző és távolabb lakó elemei is érintkezzenek egymással, megerősítsék az összetartozás érzetét, eszmét keltsenek és cseréljenek és tekintélylyel s nyomatékkal lépjenek fel. Nem lehetne-e pl. a székelységnek is vagy egyszer követni e példát?

Virchow Brassóban, mint valami olymipiai játékokon, együtt találta úgyszólván az egész erdélyi szász népet, a férfiakat és nőket, a kultura és népelet összes szellemi és anyagi tényezőit; szemlélhette impozáns, sajtáságos erős életjelenségeit, még pedig egy ünnepélyes alkalommal, egy ihletett perczen. Láthatta, hogy egy életerős, derék mivelt nép lakja e honfenséges bércei alján a legáldottabb rónákat; láthatta e népnek a maga faji sajtásága szerinti nagy fejlettségét, gondolkozásban szabad szellemét, jó módját. S meg tudta itélni, hogy e kis nép csak szabad országban, nemes nemzet kebelén, szabadelvű törvények oltalmában fejlődhetett ilyenné. Mert nincs, a ki mélyebben hatolt volna a népelet titkaiba, törvényeibe, mint *Virchow*, a ki jobban ismeri az embert, nemcsak az egyedet, de a népet, az emberiséget, mint ő. A nosce te ipsum bölcs elve, az egész emberiségre alkalmazva, alig köszönhet valakinek többet, mint *Virchow*nak.

Erdélyi útjában a népelet terén sok érdekelt látott, tapasztalt *Virchow* és újat is, habár már előbb is ismerte itt a jelenlegi, hajdani és ősi állapotok fő elemeit. Elég tanulságos volt tehát ez út rá nézve, de még tanulságosabb ránk nézve, a kik hallottuk kijelentéseit, megjegyzéseit, s kik olvasni fogjuk jelentését, melyet bizonynyal meg fog irni ezen útjáról is. Mi itt e helyen *Virchow* erdélyi útjának azon momentumait akarjuk érinteni, melyek e hazarész néprajzára vonatkoznak.

Legérdekesebb volt minden esetre az erdélyi szász nők díszfelvonulása a Honterus-szobor leleplezése után. Valami 600 asszony s leány, városi és falusi, a szászok lakta minden vidékről, vonult el előttünk, hagyományos viseletben, mely bizonyos egységes típus mellett és majdnem községenként különböző volt, és melynek dús változatossága és tarkasága ez impozáns együttességben meglepte azokat is, kik egyenként ismerték már a főalakulásokat. *Virchow* gyönyörködve, nagy érdeklődéssel

szemléltette a majdnem káprázatos jelenséget. Kár, hogy nem volt alkalmunk, huzamosabban és részletesebben megtekinteni a szász népviseleti és anthropologiai e nagy élő kiállítását, a milyen talán még soha sem volt együtt és nehezen is hozható össze. Reméljük, hogy az intézők gondoskodtak róla, hogy fényképfelvételekkel megörökítsék e néprajzilag fölötté fontos collectiót. Az áruházban rendezett iparkiállítás házi ipari részében is láthatott *Virchow* néhány érdekes népviseleti tárgyat.

Virchow erdélyi tartózkodásának ethnologiailag legfontosabb mozzanata volt az erdélyi honismertető egyesület közgyűlésén tartott beszéde, melylyel itt azért is helyén valónak látjuk kissé behatóbban foglalkozni, mert a beszéd egyes részleteit a magyar sajtó reprodukálta és helytelenül commentála és *Virchow*nak olyan intentiókat imputált, melyek ellen ő maga tiltakozott közvetlenül szóval és tiltakozni fog legalább közvetve írásban is. A *Virchow* beszéde a maga valóságában is nemcsak tudományos, hanem nagy politikai fontosságú is; a kiszinezéssel és irányzatos túlhajtással növelték napi sensantioját, de némileg csorbitották igazi maradandó, mondhatni történelmi hatását.

Az erdélyi honismertető egyesületet a berlini anthropologiai társaság nevében üdvözölve *Virchow* félórai nagyszabású, de egészen szabad szerkezetű és ötletes beszédben vázolta az emberi kultúra nagy folyamatát, a nemzetek és fajok mivoltát, a németektől kiindulva és egy-egy jelentős mozzanattal Erdélyre vonatkozva. Nem mondott merőben új dolgokat; a kiknek megadatott volt, vele tudományos nagy gyűléseken találkozni, hallották már az alapigazságokat, de az előadás formájában és részleteiben most is sok alkalomszerű is volt.

A néha politikai seperatismussal társuló anthropologiai partikularismussal szemben, nyomatékosan kiemelte *Virchow*, hogy milyen ingatag, bizonytalan, meg nem határozható, tehát messzeható consequentiákhoz biztos praemissául nem szolgálható a *faj*, a *rassz* fogalma. Kifejtette, hogy anthropologiai szempontból a nemzet is kétséges valami, hogy pl. német nemzeti típus tulajdonképen nincs. Régebben a délnémeteket tartották az igazi törzsgyökeres törzsökös, ős eredeti németeknek, az északiakat pedig finn és szláv eredetű elemnek; ujabban megakarják fordítani az elméletet. Az erdélyi szászoknak is, a kiket különben tévesen neveznek szászoknak, faji hovatar

TÁRGZA.

A cigány népköltészetből.

Az anyaszeretet.

(*Herrmann* Antal dr. gyűjteményéből.)

I.

Mit adtál, jó Istenem,
Kis sátramba énnem!
Egy szép cigánybimbócskát...
Alig hinnéd, itt van, ládd!
Boldog legyen, virúljon,
Hogy a lelkem vídúljon!

2.

Férjem örült, vígadott,
Elfelejtett bánatot,
El mind azt a gyötrelmet,
A mi bántja a lelket
Nehéz gonddal mindenhol,
Akármerre vándorol;
Elfelejté bút-baját,
Ölélvén a kis fiát,
A ki neki született.
És szerez sok örömet!

3.

Kis sátrának kis madara,
Ne ébredj csak virradatra;
Te vagy szívem szép virága,
Te a lelkem pacsirtája!

Virrasztott már édes anyád
Itt melletted sok éjszakát,
Most is virraszt virradatig,
Szeretete sohsem alszik.

4.

Aranyos kis angyal lebeg,
Gyermekeim körületek:
Míg alusztok, míg pihentek,
Arany almát hoz tinektek,
A ki alszik, annak lészen
Arany alma a kezében.

5.

Erdő szélén sok az eper,
Minden helyett gyermek lep el;
De a kit most lábam ringat,
Olyan mint a régi csillag.

Szeretem a hat gyermekem;
Legkedvesebb az lesz nekem,

zósága vitás. Régebben jó észak felé helyezték származásukat, ujabban lejjebb szálltak és megalkudtak a Közép-Rajnával.

Virchow megemlékezett róla, hogy valami 2 évtizeddel ezelőtt még sokkal együttesebb volt az emberiség ősi kulturájának tudományos kutatása, melynek korszakos eredményeit akkor nagyszabású nemzetközi anthropologiai és demographiai kongresszusokon foglaltak össze.

Ezek közül kiválik a budapesti, midőn magyar tudósok a praehistoriai kutatás első sorában állottak és teljes continuitásban voltak a nyugati tudományyal. *Pulszky* Ferenc akkor állapította meg a világkultura egy addig ismeretlen korszakát, a rézkort. *Virchow* úgy véli, hogy Erdély ujabban kissé elmaradt volna az ilyen irányú vizsgálódásokban. Pedig itt rendkívül érdekes problémák nyerhetnek megvilágosítást. Rámutatott pl. a *Torma* Zsófia-féle tordosi lelet fontosságára és buzdította a honismertető egyesületet, hogy ebben az irányban is érvényesítse nagyszabású tevékenységét.

Még néhány fontos momentumról emlékezett meg *Virchow*, a melyek általános igazságok, de tanulságosak a mi helyzetünkre nézve is. Rámutatott a nemzetiségi elv túlhajtásának meddőségére; megemlékezett azt,

hogy a helynevek a németek lakta keletibb vidékek nagy részében eredetileg szlávok voltak. Ebből nyomos következtetések vonhatók a hazai helynevek ugynevezett magyarosítására nézve.

E beszéd is azt mutatja, hogy *Virchow* az igazi világtudós, mindenütt különösen érdeklődik a nemzetebeli tudományos és kulturális, sőt társadalmi és politikai élete iránt. Teszi azt természetesen minden elfogultság nélkül, arról a magaslatról, melyre még az avatottak is áhitattal tekintenek fel, s a honnan biztosan áttekinti az emberiség egész egyetemét és kulturfejlődésének sokezredes egész menetét. S teszi azt azzal a bátorsággal, mely a tudatlanok mellett a viszonylagos mindentudók előjoga, s azzal a nyíltsággal, melyen az isteni kinyilatkoztatások viszfénye ragyog. S e mellett egy perczig sem szünik meg jó német lenni, sőt épen ebben nyilatkozik az igazi német geniusz legszebb jellemvonása. Mert kétségtelen, hogy a német szellem a legeggyetemlegesebb, sokkal kevésbbé exclusis és nemzetileg határolt mint pl. az angol és francia; az igazi német ethnikum áll legközelebb az általános humanumhoz.

Reméljük, hogy a nagy német tudós esz-

Ki elalszik most csendesen,
Azt csókolom meg édesen.

6.

Alugy, alugy, gyöngye ág,
Szép bokréta, gyöngyvirág,
Kis szivecskéd jól pihen,
Baj soha se érintsen,
Áldjon meg a jó Isten!

7.

Temetőben fekszenek,
Akiket én szeretek;
Majd eljutok hozzájok,
Ha bús szívem megszakad.

Nyári napnak éjjelén
Temetőbe megyek én,
Ott nem vagyok egyedül,
Bánatom ott megenyhül . .

Eszembe jutsz te nekem,
Árván maradt gyermekem;
Nincsen apád s ha anyád
Meghal, mi vár te reád!

Apád sirja domború,
Nincsen rajta koszorú;
Én vagyok a fejtája —
S te sirjának virága.

8.

Kicsiny kereszt a sír felett,
A földre kis árnyéket vet;
Az árnyékát, ha átlépek,
Nem bánt akkor tán a szégyen.

Elpusztulna, mint a levél,
Melyet megől a hideg szél:
Inkább tűröm gyalázatom
És szeretem a magzatom.*

9.

A zöld berek közepébe
Gyermekem jó napját élte;
Olyan volt, mint a falevél, —
Elragadta az őszi szél!

Anyját többé nem ismervén
Szerellemmel csüng kedvesén;
Bárcsak tudnám legalább
Szereti-e még anyját?

10.

Isten napja süt derengve
Földre, rétre, zöld berekre!

mekeltő fejtegetései nálunk is termékenyítőek lesznek nem egy irányban. Azt mondják, hogy a szászok némely tulzó elemei némileg zokon vették a világhírű vendég czélzásait és annál kevésbé találták az ünnepi díszhangulathoz illőknek, mert tudják, milyen sulya van e legeslegelső tekintély minden szavának. Pedig Virchow beszédében tulajdonképen nem voltak czélzások; az ő tételei általános tudományos igazságok. A tévedés és hazugság különben mindig találva érzi magát ott, a hol mellétekintet és utószándék nélkül, hatalmasan és diadalmasan fellép az igazság. Az igazság áldozatokat is követel, néha a Pythagorasi hekatombe módjára. Mi nem sajnálhatjuk ez áldozatokat.

Nagy tévedés volna, ha valaki azt gondolná, hogy mi álnokul a szászok ellen akarók fordítani Virchow nyilatkozatainak consequentiá-t. A mi reprodukálásunk azonban nincs czélzat nélkül. De ez a czélzat nem a szászok ellen fordul, hanem minden faji kizárólagosság, türelmetlenség, sovinizmus ellen, minden tévedés és bornirtság ellen, minden ámitás és hazugság ellen, akár német, akár oláh vagy akár magyar nyelven nyilatkozzék.

Szász testvéreink meg lehetnek elégedve, sőt büszkék lehetnek arra az impresszióra,

Míg életem itt a földön
Búbánatban, kínnal töltöm,
Elhalt fiam jobb életet
Él most ott a felhők felett!

11.

Fulánk nélkül egy méh sincsen;
Én szép fiam minden kincsem,
A lelkemnek szép galambja,
Elhagyott itt egymagamra,
Elhagyott itt szegénységben,
Hogy világom búsan éljem.

Fiam küldj egy vigasztalást,
Anyádnak a sírját ne ásd!
Te vagy életem, te vagy álmam,
Egyedüli virágszálam;
Hozd csak hozzám a kedvesed,
Mindent kedvetekre teszek!

12.

Ne sírj anyám, olyan keservesen,
Ha holt fiad idegen helyt pihen;
Egy az Isten! a föld alkotója,
Egy az ég is a föld takarója!

melyet nemcsak nagyszabású, fényes ünnepeik hanem népiségök minden megnyilatkozása tett tudós vendégünkre, a nagy emberismerőre. És annál büszkébbek lehetnek erre, mert Virchow nem szokott hizelegni, ő a vendéglátónak is szemébe mondja az igazat. Az ő látogatásának azzal emelhetnek legszebb, neki is leg-tetszőbb emléket, ha prudens módon levonják és circumspectus módon alkalmazzák ez igazságok üdvös tanulságait.

H. A.

Husvéti határjárás Vadasdon.

mi legényeink nagy sovárogra várják a husvét közelgését. Már nagypénteken összeverődnek apróbb csoportokba s együttesen járják a határt. Fölkeresnek minden egyes forrást, minden egyes csorgót, melyeket a késő őszi esőzések s a téli viharok részint megrongáltak, eliszapoltak, részint pedig törmelékcszeméttel, giz-gazzal színtőlgtöltöttek. És mindeiket kitisztogatják, helyreállítják a legnagyobb gonddal, hogy a következő mezei munkák idejében a szomszédok ne szűkölködjének soha és sehol friss, éltető italban.

Persze, ez a komolyabb része a dolognak; az igazi várva várt mulatság, az úgynevezett »határjárás« husvét szombatjára esik.

E napon mihelyt este szürküledni kezdett: nagy kúrtzóval és kurjongatással indul el pár legény az egyik faluvégről végig az utczákon. A nép mindenféle csakhamar kigyúl a hangjukra s innen egy jókedvű legény, onnan egy fiatal házasság ember csatlakozik a nagyhangú menethez, mely folyvást növekszik, mint a ballagó folyó az útközben belészakadó apró patakoktól. Mire kiérnek a falunak arra a végére, a merrefelé abban az esztendőben a »vetéskert« zöldül: akkorra már egész sokadalom ember van összeverődve.

Itt pihenőt tart a gyülekezet s hozzá látnak nyomban a szervezkedéshez. Először is a szükséges állásokat töltik be, alkalmas, jóra való hivatalnokokkal. Mindezekelőtt egy írástudó papról gondoskodnak, a ki a szokásos könyörgéseket fogja felolvasni az imádságos könyvből. Ez lesz a gyülekezetben az első tekintély, szent és sérthetetlen, akárcsak a király. Azután választanak egy éneklő mestert, a ki az áhítatos éneklést vezesse és az elfuvandó zsoltárok szövegét soronként előre diktálja a buzgó közönségnek. Tesznek egy embert ítélőbírónak, hogy igazságos megtorlásban részesüljenek a határjárás alatt netalán előforduló apróbb kihágások. A birói ítéletek végrehajtására megtesznek egy izmos, jó kötésű legényt — csapómesternek. Ez sem utolsó hivatal, mert a keze járásától sok legénynek függ a jövőbeli testi állapota! Végül kiszemelnek egy hivatalos kürtöst és négy felvigyázót, a kik a rendőri szolgálatot végzik. Két legényt pedig előre küldenek a vetéskert utolsó pontjára, hogy jó tűzzel várják ott a határjárókat, mikor azok éjfél tájban befejezték a barangolásukat.

Mikor aztán ilyenténképpen mindeneket szépen elintézték: kötelező törvényeket szereznek, szigorú mihez tartás végett. Ezekben a törvényekben meg van szabva pontosan és bölcsen, hogy a határjárás alatt

ki mint viselkedjék. Káromkodni tilos. Haragot, gyűlölséget egymás iránt ez időre mindenkinek el kell felejtetni s csak a szeretet hangján szabad egymáshoz szólani. A ki a másikat tegezve szólítja: bőrében jár, súlyos kihágást követ el. Az idősebb ember titulusa: »bátyám uram«; az ifjabbé: »öcsém uram«. Menet közben duhajkodni, engedetlenkedni, léhaskodni: kész veszedelem akárki fiának. Mert a kit a felvigyázók a bíró elé visznek, az ugyan személyválogatás nélkül megkapja a kifordított frontjára a maga porcióját. Egy magyorfá pálczával úgy reá olvassák a törvényt, hogy még az unokája is attól vakaródnak!

Nagy későre elindul a jól szervezett sereg, égő lámpásokkal, a vetéskert körül. Az élénk láрма és zsvajgás messzire felveri a mezőség jámbor éjszaki csendjét. Folyvást harsány kürtöléstől, kurjongatástól, s váltogatva egy-egy áhitatos zsoldár kenetes dallamától visszhangoznak körül a magas hegyoldalak. A jövődő bő aratás edesen biztató hitétől virágos jó kedvben csordulnak ki a reménykedő szívek.

Ezen közben apró-cseprő kópéságok, furfangos cselvetések nem ritkán fordulnak elé, a szigorú törvények mellett is. Mert mindenkiben erősen fészkelődik a vágy, hogy a másikat valami útonmódon a törvényszegés bűnébe keverje. Ha egyéb által nem: legalább is a tiltott „tegező“ megszólítás által, a mire a szokás miatt könnyen reá botlik a nyelv. A minék aztán rendszeren az az eredménye, hogy a „csapómester“-nek ugyancsak meg kell dolgozni a rá ruházott hivatalos tisztességért! A mi rendszerint általános derültséget kelt a vig kompániában.

Közbe-közbe több helyt megállnak s a választott pap után buzgón imádkozva kéri a vetéskertre az isteni áldást. Ezt már aztán nagyon is komolyan, majdnem az ellágyulásig áhitatosan végzi minden ember.

Később két suhanczot előre küldenek a hegytetőre, hogy a szomszéd falu birtokától elválasztó határdombokat megkeressék. Ez a legkényesebb és a legáládatlanabb hivatal! Mert az a két suhancz, a határdombra fektetve, okvetlenül kikap. Ha meglelték a határdombot: azért kapnak ki, hogy jövőre még

inkább emlékezzenek rá; ha pedig nem találták megbüntetésből számlálják az ítéletet rájuk. És a kiket a bizalom megtisztelt ezzel a fényes hivatallal, azok a sorsukat semmi szín alatt el nem kerülik. Mivel jaj annak, a ki a határjárók törvényei alól szökéssel akarna menekülni! Az ilyen dezentor ünnep másod napján a templom előtt nyilvánosan kap ki, miután az istentiszteletet ott benn elvégezték.

A legmagassabb határhegyen meggyujtanak egy egy jó nagy szalmazsuppot, hogy a szomszédfaluknak is hirt adjanak a határjárásról. Ha ilyenkor idegen határjárókkal találkoznak össze: egymással szemben telepedik a két barátságos csapat, együttesen elénekelnak valamely husvéti éneket s mindkét fél papja rendre egy-egy könyörgést olvas fel. A végén pedig hangos kiáltásba törnek ki mindnyájan: »Adj uram, bort, buzát, bőséget, csendességet a magyar hazában!« Ezt az üvöltő imádságot aztán könnyűszerrel meghallhatják ott fenn is a menyországban!

A határjárás végeztével felkeresik a két tűzcsinálót, a kik kötelesek a társaságot olyan tűzzel várni, mely csupa eleven szénhalmaz, láng és üszök nélkül. Ez is áldatlan hivatal! Mert az oda érkezők addig okoskodnak, addig mesterkednek, a míg valami kis hibát találnak a tűzben, s átszolgáltathatják a szerencsétlen kalefaktorokat a — csapómesternek.

Innen haza térnek a határjárók ismét a faluba; de most már csendesesen, hogy ne zavarják fel az alvók nyugalmát. Végigjárják szép rendben a falut, s a hol lány vagy ifju menyecske van, fehér barka-ágot tűznek a kapura. Ezzel illedelmesen azt akarják kipuhatolni, hogy husvét másodnapjára virradólag hol látják őket szívesen, ha öntözni mennek, a minek neve nálunk: »hajnalozás.« A hol a kaputól reggelre, egy vagy más okból, levették az ágot, oda a hajnalozók be nem tennek a lábukat a világ minden vagyonáért! Ők csak oda mennek, a hol szeretettel és tisztességadással várakoznak rájuk.

Jakab Ödön.

Néprajzi tarkaságok.

Virchow Szászvároson.

Alig van hazánknak vármegyéje, mely olyan gazdag volna a múlt emlékeiben, mint Hunyadmegye. Nemcsak nemzeti történetünk sok dicső és szomorú emléke fűződik e vármegyének természeti kincsekben is föltötte gazdag vidékeihez, hanem a honfoglalás előtti időszakok, s a történelmet megelőző korszakok számos kulturmaradványait őrizte meg e hazai föld. És az avatott és lelkes kutatók egész csoportja fáradozik nemes ambícióval azon, hogy a multat föltárja a jövő számára. S az ősi kultúra lelőhelyei közt nincs jelentősebb, mint Tordos, és a tudós kutatók közt nincs szerencsésebb, buzgóbb, kitartóbb, rajongóbb, mint *Torma Zsófia*. Az ő gyűjteményeinek immár világhíre van, s azok a világ-tudósok, kik az európai ősi kultúra nagy problémáival foglalkoznak, immár nem lehetnek el a nélkül, hogy meg ne látogassák *Torma Zsófia* múzeumát, hogy személyesen tanulmányozzák az itt felhalmozott kin-

cseket és hallgassák az immár világhírű magyar úrhölgy divinatorius ígét. Díszére van ez a magyar tudománynak, a mit nem csökkent az, hogy épen a magyar tudomány méltányolta eddig legkevésebbé a tudós honleány nagyarányú érdemeit. Ebben a sorsban különben többen osztoznak vele, nevezetesen olyan erdélyi tudósok, kik az övéivel rokon tanulmányokkal foglalkoznak. Különösen büszke lehet *Torma Zsófiára*, múzeumára és tudományos munkálódására Szászváros városa, melynek ezek legnagyobb nevezetességei, mely ezek révén az archaeologiai tanulmányok világra szóló állomása lett.

Az e tanulmányokkal foglalkozó tudósok legtudósijka *Virchow* Rudolf is elment Szászvárosra csak azért, hogy régi ígétét beváltva, régi vágyát betöltve, meglátogassa *Torma Zsófiát* és gyűjteményeit és azoknak fő lelőhelyét. *Schliemann* barátja, a ki elzarándokolt hozzá Trója feltárt rétegvárosaihoz, elvándorolt ide is, a mi szerény Maros-Hissarlikunkhoz, hogy megtisztelje annak *Schliemann*-ját, a mi magyar Mestorfunkat, Uva-

rowunkat, hogy autopsiából egy új becses tapasztalattal és tanulással gazdagítsa az egész világot felőlelő tudását. Jött, látott és meg volt győzve. Meggyőződött arról, a mit különben már rég tudott, hogy az európai őstörténet egyik legnevezetesebb kulturtelepe van itten, s hogy a ki azt feltárja, a tudománynak egy lelkes apostola, a ki egész életét, vagyonát, testi-lelki erejét, egészségét áldozta a tudomány e nagy művének. *Virchow* látogatása a legnagyobb elégtétel a magyar tudós számára. *Virchow* ítélete és biztatása az ő fáradozásainak eszményi jutalma, a mely erőt fog neki adni, hogy sikeresen bevégezze a nagy művet a magyar tudomány részére.

Virchow aug. 24-én délután utazott Brassóból Segesvárra, csütörtökön ott volt, pénteken Nagy-Szebenben, szombaton a hajnali gyorsvonaton érkezett Szászvárosra. Itt *Torma Zsófia* nevében *Herrmann* Antal dr. tanár, az »Ethnologische Mittheilungen aus Ungarn« szerkesztője fogadta. *Herrmann*, ki szintén részt vett a brassói ünnepélyekben, már

ott megbeszélte régi ösmerősével, mesterével és pártfogójával, *Virchow*-val, hogy Szászvároson ismét találkoznak. *Herrmann* már a megelőző napon érkezett Szászvárosra s megsejmelte a Torma-muzeumot és künn járt Tordoson. *Virchow*-val jött a két *Kraus* testvér, segesvári orvosok. Az idősebb, megyei főorvos, az erdélyi részek egyik legtöbb oldalú régiségismerője. *Virchow* fogadására megjelent még *Tóth* Sándor dr., kinek vendégszerető, kényelmes uri házába szállott a kitünő ritka vendég. Rövid pihenő után szétnéztek a városban, s aztán *Torma* Zsófia főtéri házába mentek. A kiváló magyar urhölgy nagy tisztelettel fogadta kitünő vendégét, bemutatva sok ezer darabból álló nagy muzeumát, megmagyarázta a nevezetesebb jelenségeket és a legjelentősebb darabokat, előterjesztette a gyűjteményét ismertető mű első kötetének kéziratát s a hozzávaló 100 képes táblát. *Virchow* feszült érdeklődéssel szemlélte a tárgyakat és hallgatta *Torma* Zsófia tudós fejtegetéseit, s a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a gyűjtemény fontosságáról s a magyar tudós-érdemeiről, s biztatta munkájának folytatására s a kiadás megkezdésére. Különösen az anyag publikációját mondotta sürgősnek, hogy az a tudomány közkincsévé váljék, a leíró részt követheti aztán az összehasonlító, fejtegető, elmélkedő. Elismeréssel nyilatkozott *Virchow* Szinte Gábor rajzairól is.

Dél felé tisztelegtek *Virchow*-nál: a városi hatóság *Acker* polgármester vezetése alatt, az orvosok *Tóth* Sándor dr.-tól vezetve, az ev. ref. Kunkollegium tanári kara, melynek nevében *Simon* Ferencz igazgató magvas, tartalmas beszédben üdvözölte *Virchow*-ot, mint az igazság és béke apostolát.

Ebédre *Torma* Zsófia vendégei voltak *Virchow*, *Herrmann* tanár, a két *Kraus* dr., *Acker* polgármester, *Simon* igazgató, és szerkesztő és *Tóth* Sándor dr., a Széchenyi-szállóban. Az igazán jóízű gazdag lakoma emelkedett hangulatban folyt le. *Virchow*-ot *Acker* polgármester köszöntötte fel meglepően ékes és tartalmas beszéddel. Viszonzásában az ünnepelt vendég nyomatékosan kiemelte *Torma* Zsófia érdemeit, gyűjteményének tudományos fontosságát.

Kis pihenés után a társaság kocsi-kihajtatott a tordosi praehistorikus telepre, hol a Marosnak medret cserélő hullámai évszázadok óta mossák a négy ezer év előtti ember lakóhelyeit, a hol *Torma* Zsófia 22 év óta fanatizmushoz hasonló ernyedetlen lelkesedéssel, igazi önfeláldozással gyűjti egy rég letűnt korszak emlékeit, hogy aztán egész

Európát bejárva, minden muzeumot és könyvtárt áttanulmányozva, minden nemzetbeli szaktudóssal érintkezve, keresse a felvilágosító analógiákat, megtalálja nagy rejtvényeknek világra szóló megfejtését. Itt a telepen aztán egészen otthon volt *Torma* Zsófia. A sokat betegeskedett, koros hölgy egészen felvillanyozva járt-kelt a magas mart szelén, kalauzolja, mutatva, magyarázva. A társaság többi tagjai is el voltak ragadtatva a táj szépsége és a gyönyörű hely proehistorikus érdekessége által. A 76 éves német tudós ruganyos biztossággal ereszkedett le a meredek part omladék lejtőjére, s a ritka szembetűnőséggel mutatkozó hatalmas kultúrtegeből sajátkezűleg vájta ki a különböző anyagu cserepeket. Mindenki meg volt elégedve az élvezetes és tanulságos kirándulás sikerével, s a társaság egy kedves délután emlékével tért vissza a Széchenyi-szállóba, barátságos vacsorára, a melyre még pár orvos és tanár is megjelent, s melyet néhány emelkedett hangú, lelkes, tartalmas felköszöntő fűszerezett. Vacsora után *Virchow* nyájasan és meghatottan bucsuzott el *Torma* Zsófiától és éjjeli nyugalomra *Tóth* Sándor dr. házába tért. Vasárnap hajnalban a gyorsvonattal Budapestre utazott *Herrmann* és az idősebb *Kraus* kíséretében *Herrmann* tanár még szombaton intézkedett volt, hogy vasárnap délután nyitva legyen a néprajzi muzeum, melyet *Virchow* ezelőtt két évvel szintén *Herrmann* Antal által kisérve látogatott volt meg. — Most két órát időztek a gazdag gyűjteményekben s *Virchow* teljes elismerését tejezte ki a muzeum jelenlegi vezetőjének, *Seemayer* Vilibáld dr.-nak a tetszetős elrendezés és gazdag anyag fölött. Este nyolczkor *Virchow* a déli vasuton a tiroli pustertheli Mühlbachba utazott, hol családja várta. Szerencsés vizontlátásra bucsuzott el kíséreitől, kikkel még üdvözöltette *Tordos* Schliemannját, *Torma* Zsófiát.

Finn tudós Brassóban.

A napokban érdekes vendége volt Brassónak. *Thesleff* Artur, fiatal finu etnografus, kormányja megbízásából bejárja Európát, hogy tanulmányozza a cigányok életét. A finn kormány ugyanis rendezni akarja az országban élő néhány száz cigány ügyét. Példát vehetnének erről nálunk, hol ujabban vajmi keveset törődnek a 300000 cigány ügyének rendezésével. *Thesleff* hazánkba is eljött, hogy értekezzen *Herrmann* Antal tanárral, a ki elismert tekintély a cigány demographia és a cigányok ügyének ren-

dezése terén. *Herrmann* ajánlásával *József* főhercegnél is tisztelgett *Thesleff* Alcsúthon. Ő Fensége igen kegyesen fogadta a finn tudóst és sokat értekezett vele a cigányok rendezése ügyében. Az értekezletre meghívta *Herrmann* A. tanárt is, a ki azonban akkor Velenczében járt. — *Thesleff* a cigányok tanulmányozása végett beutazta Erdélynek egy részét és Brassóból igen érdekes levelet irt *Herrmann*-nak. Innen Bukarestbe ment, aztán a Balkán országokban akarja megismerni a cigányok helyzetét. Tanulmányairól *Herrmann* A. folyóiratában fog beszámolni.

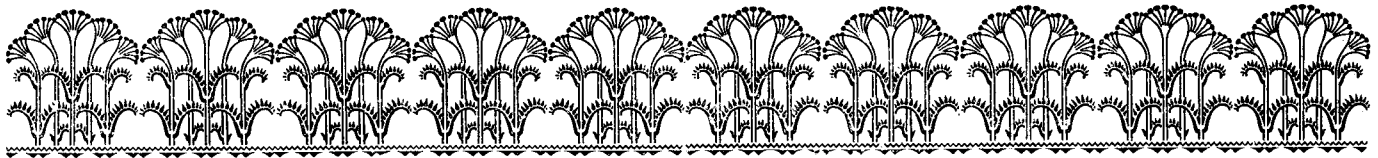
APRÓSÁGOK.

Demokritos. A kolozsvári sétány utczában a Benel-féle ház padlás-ablakából egy nevető ember mellszobra néz le. Demokritos semperridens-nek nevezik. Németországban némely házon vannak hasonló fejek, melyek neve »Neidkopf« (irigy fej.) Az a vélemény merült fel, hogy az ilyen fej szolgálmányt jelképez, t. i. abban az irányban, melyben a fej tekint, nem szabad a kilátást elzárni közeli építkezéssel. (L. Brandenburgia, 1898. 87. 1. Über Land u. Meer, 1898. 387. 1.)

Menyő babona. A kolozsmegyei Magyar-Nagy-Zsomborban augusztus hó elején a villám lángba borított egy épületet. A veszedelmes tűz korlátozásában a magyaroknak csak két oláh ember segített; a többi félre vonult, mert azt tartja, hogy a villámcsapás okozta tűz el nem oltható.

Madárssentelés tömjénfüstel. A kolozsmegyei Kóród községben. *Mészáros* Zakaria oláh gazdának egyetlenegy fia meghalt s a temetés után, éjjel tizenkét órakor madár kopogtatott a gyászba borult szülők ablakán. Az asszony az első pillanatban megrémült, de a mint világosságot gyújtott s a madarat megpillantotta, fölkiáltott: Ez tőle jön! Ez az égi küldött! Hirtelen fölnyitotta az ablakot s a madár berepült. Engedte, hogy megfogják és kalitkába tegyék. Reggel korán a különös esetről jelentést tettek a pópának. Ez miseruhát öltött, füstölőt és tömjént vett magához s a kalitkába zárt madarat ajtatos imák és szertartások közt megfűstölte. A szülők elhitték, hogy a pápa kiüzte a gonosz lelket a madárból, s ez állatot aztán mint szent madarat elbocsátották.

A Szent-Anna tó újabb regéje. Egyszer buvárok nagy készüllettel leszállottak a Szt. Anna tó fenekére,

hogy megnézzék, mi van oda benn. Meg is találták a forrását a tónak. A forrás mellett két felől láttak két nagy szörnyeteg állatot, a mint a forrást őrizték. Akkorák voltak, mint a bíval. Ugy megjedtek a buvárok a két szörnyetegtől, hogy mindjárt elment a kedvök a tóban keresgélni, és kifutottak a tóból. A tó forrása a tengerrel van összekötve. A két szörnyeteg azt őrzi nehogy igen sok víz jöjjön a tengerből. Ha ez a két szörnyeteg elpusztulna; annyi víz jönne ki, hogy elöntené az egész világot. Közli Kovács Géza.

As udvarhelyvármegyei museum részére ukrini és jelenei Kovács István mérnök a magyar délkeleti vasutak építése alkalmával gyűjtött több korszakbeli tárgyat: kőszerszámot, olajmécs töredéket, háló nehezéket, üveg- és kőgyöngyöket adományozott.

Néprajzi tárgy jutalomtétellek a kolozsvári tud. egyetemen az 1898/9 tanévre. A magyar nyelvészetből: A kolozsvári hóstáti nyevjárás tüzetes leírása. Jutalma 60 frt. A német philológiából, ismételve: A Keltogot a toponomasticus suffixum, nevezetesen az erdélyi részeken, összevetve a többi európai régiókban, valamint a kis-ázsiai földön előfordulóval: esetleg turani paralellekkel. Jutalma 50 frt. Az oláh nyelvészetből: A kolozsvármegyei oláh népnyelv hang- és szórtani szempontból való ismertetése. Jutalma 40 frt. Az ethnographiából: Valamely erdélyi vidék lakodalmi szokásainak leírása. Jutalma dr. Herrmann Antal adományából 50 frt. Valamennyi pályadolgozat beadásának határnapja 1899. évi április 14-ike. A jutalmak 1899. május 29-én adatnak ki az egyetem ünnepélyes közlésében.

Német sene. Udvarhelymegyének főleg Homoród vidékén, hol 1818 előtt német katonaság tanyázott, a német tánczok annyira ráragadtak az egész vidék népére, hogy a legujabb időkiig magyar tánczot nem is tudtak, nem is jártak. Az idegen ezeket látva, megesküdhetik, hogy »a székely cseh és osztrák.« Most az a baj, hogy zenekárok alakulnak fuvó hangszerrel német és cseh karmesterrel s csak a régi nótát tanítják. — Felhívjuk erre a veszélyes állapotra a szakértők s kivált a megyei tanfelügyelőség és a megyei közigazgatás figyelmét, mert, ha a dolog így áll, rosszul áll.

Petőfi ereklyék. Több marosvásárhelyi tanár össze akarja gyűjteni a Petőfi életére és működésére vonatkozó adatokat és mondákat, hogy

azok kiadásából Petőfi-alapítványt alkosson. Az adalékok Péterffy tanár úrhoz küldendők.

BIZOTTSÁGI ÜGYEK.

Csángó néprajz. Okt. 16-án délután a négyfalusi kaszinóba nagy és előkelő közönség jött össze egyszerű hirlapi meghívásra. A bizalmas jellegű értekezlet bizton remélhető eredményei nem jelentéktelen adalékkal fogják gyarapítani a nemzeti tudományt. Ez az értekezlet jelentős mozzanatnak fog bizonyulni a hétfalusi csángók kulturtörténetében és magában is dicséretes jele annak az élénk érdeklődésnek, melylyel a csángó nép vezetői e nép közügyei iránt viseltetnek.

Herrmann Antal budapesti tanár, a csángó nép régi őszinte barátja, hívta össze értekezletre a csángó néprajz iránt érdeklődőket. Noha az érdekelteknek egy részét hivatalos teendők, gyűlések stb. foglalták el, mégis mintegy 40-en jelentek meg d. u. 4 órakor a kaszinóban ez alkalommal szűknek bizonyult helyiségeiben. Herrmann tanár üdvözölte a jelenlevőket és rövid egyszerű szavakban fejtegette az összejövetel célját, a néprajz általános fontosságát és a csángók beható néprajzi leírásának különös jelentőségét. Kéri a jelenlevőket, járuljanak elvileg hozzá az előterjesztéshez és jelentsek ki, hogy készek a munkában buzgón közreműködni és a csángó ethnographia megalkotását hathatósan előmozdítani. Az egész értekezlet egyhangulag és lelkesen ebben az értelemben nyilatkozott. Herrmann tanár köszönetet mondott a lelkes készségért s ebben biztos garanciáját látja a fontos kezdemény sikerének. Rámutat arra, hogy a hétfalusi csángók néprajzának tanulmányozásánál tekintettel kell lenni egyfelől a szomszéd népelemek ethnographiájára, másrészt mindazokra a néptöredékekre, melyek csángó név alatt máshol élnek. Herrmann ezután nagyjában megemlékezik a csángó néprajz terén eddig kifejtett munkásságról, pl. Horger tanár népnyelvi gyűjtéséről. Nagyon kívánatosnak tartja, hogy a néprajzi anyag gyűjtése és feljegyzése alkalmával mindig figyelemmel legyenek arra, hogy a csángó népélet hagyományos alakú használati tárgyait mentse meg az enyészettől s gyűjtsék össze egy közhelyre. Legközelebbi teendő egy előkészítő bizottság ki-

jelölése, mely kiegészítheti magát s melylyel egyetértve az előadó megszerkesztendi a kérdőíveket, illetőleg részletes és beható utasításokat arra nézve, mit és hogyan kell gyűjteni. Erre aztán megkezdődhetik a tényleges munka. Vidékek és szakkörök szerinti előadók rendezni és revideálni fogják a begyűlemlő anyagot, a melyet aztán Herrmann tanár véglegesen megszerkeszt; ugyanő gondoskodik a mű kiadásáról s ennek anyagi részéről. A könyv nagyobb terjedelmű, gazdagon illusztrált népies díszmunkának van contemplálva.

Végre az előadó még hálát mondott a megjelenteknek a közügy iránti érdeklődésükért és az értekezlet köszönetet szavazott az összehívónak a fontos csángó közérdek buzgó felkarolásáért. A társaság egy része a brassói vendégekkel Sipos János csernátfalusi házába vonult, s ott barátságos pohárköszöntőkkel ünnepelték a kezdeményezőket.

A megindított mozgalom mind tágabb körben kelt érdeklődést. Remélni lehet, hogy egyéb csángó közügyekre is serkentőleg és termékenyítőleg fog hatni e kezdemény. S ez a csángók kulturvilágára nézve még emlékezetesebbé fogja tenni az okt. 16-iki gyűlést. Ezért érdemes lesz feljegyezni azok nevét, kik részt vettek amaz első értekezleten. E névsor a hétfalusi csángók közéletének majdnem összes jelentékenyebb tényezőit egyesít; a hiányzókat pedig többnyire halaszthatatlan, fontos teendők akadályozták a megjelenésben. A jelen voltak névsora, lakóhelyek szerint betűsorban a következő: Budapestről: Dr. Herrmann Antal tanár és szerkesztő, Herrmann Juliska. Brassóból: Baráczy Sándor róm. kath. főgymnasiumi tanár, Horger Antal főreáliskolai tanár. Baróth: Antos József ügyvéd. Bácsfalu: Damokos István jegyző, Gáspár Gyula tanító. Türkös: Bartha Imre h. jegyző, Deák Sándor lelkész, Havas Lajos tanító, Dr. Mittelmann Miksa körorvos, Szenkovics Márton szemlész, Terrai István tanító, Vajna József tanító. Csernátfalu: Gyurka József tanító, Hersényi Kálmán járásbíró, Kilyéni Endréné polg. isk. igazgató neje, Kiss Arpád lelkész, Kiss Etelka óvónő, Könczey Viktor állatorvos, Köpe András földmives, Sipos Jánosné jegyző neje, Sipos János jegyző, Hosszufalu: Fekete Benedek polg. isk. tanár, Fekete József iparos, Hadnagy Benedek

polg. isk. tanár, *Karácsonyi Sándor* főerdész, *Kovács Mihály* tanító, *Lukács Károly* jegyző, *Masznyik Gyula* lelkész, Dr. *Póka Dezső* járásorvos, *Reznek Mihály* gazdasági tanító, *Sánek András* szolgabíró, *Sánek Péter* községi pénztárnok, *Sánek Gyula* szolgabírói irnok, *Veres Mihály* jbirósági irnok, *Zonda János* h. főszolgabíró, Tatrang: *Bartha Károly* igazgató tanító, *Ferencz Antal* h. jegyző. Pürkercz: *Fejér Gyula* lelkész, *Giró Szász István* jegyző.

A csángó néprajz ügyében az előkészítő bizottság a következőképpen alakult meg: Budapest: Dr. *Herrmann Antal*, *Molnár Viktor* miniszteri tanácsos Kőhalom; Dr. *Tompa István* főszolgabíró, *Tompa Istvánné*, *Gödri Anna*. Brassó: *Balázs János* vasuti tiszt, *Balázs Péter* tanító, *ráczy Sándor*, *Dávid Mihály* tanító, *Horger Antal*, *Moór Gyula* főesperes, dr. *Papp Árpád*, *Sára András* tanító, dr. *Zakariás János*. Bácsfalu: *Bálint András* községi bíró, *Borcsa Mihály* lelkész, *Borcsa Mihály* kereskedő, *Damokos István* jegyző, *Szén János* pénztárnok. Türekös: *Antal Bacsó Mihály* iparos. *Borcsa Bodolai János* gazda, *Deák Sándor*, *Deák Sándorné*. Csernátfalu: *Gyurka József* tanító, *Herszényi Kálmán* kir. járásbíró, *Kiss Árpád*, *Kiss Árpádné*, *Kilényi Endre* polg. iskolai igazgató, *Kilényi Endréné*, *Pap János* ny. ig. tanító. *Sipos János*, *Sipos Jánosné*, *Zsigmond Károly* ev. lelkész. Hosszúfalu: *Bede Dániel* tanár, *Fekete Benedek*, *Hadnagy Benedek*, *Henter Gábor* főszolgabíró, *Henter Gáborné Giró Kata*, *Islik András* bíró, *Kádár József* postamester, *Karácsonyi Sándor*, *Karácsonyi Sándorné*, *Kovács Mihály*, *Kovács Ilka* óvónő, *Lukács Károly*, *Masznyik Gyula*, *Reznek Mihály*, dr. *Póka Dezső*, *Póka Dezsőné*, *Sánek András*, *Sánek Péter* *Veres Mihály* bírövügrehajtó, Tatrang: *Bartha Károly*, *Giró Szász János*. Xajzon; *Mátis Bálint* jegyző, *Szórádi Lajos* lelkész. Pürkercz: *Fejér Gyula*, *Giró Szász István*, *Kocsis János* tanító.

As E. K. E. néprajzi museuma szervezéséről jelentést tett volt a valás és közoktatásügyi miniszternek. A miniszter válasza e jelentésre nem rég érkezett meg, melyben kijelenti, hogy mivel az egyesület működése iránt teljes bizalommal és elismeréssel van, a muzeumok és könyvtárak orsz. felügyelősége utján egyidejűleg intézkedett, hogy az egyesület a jövő év folyamára segélyezendő intézmények sorába felvéssék.

TESTVÉREGYESÜLETEK.

As erdélyi szász honismeretű egyesület osztályai augusztus 23-án tartották ülésüket a brassai evang. gymnasium könyvtári helyiségében. A nyelvészet-történeti osztályban bemutatták a brassói »Gespreng« tájékán talált őskori leleteket. *Schullerus* dr. titkár az erdélyi szász népdalok új kiadásának tudományos gonddal megszerkesztett gazdag programját adta elő. *Kühlbrandt* rajz-tanár a fekete templom keleti szőnyegeiről értekezett, melyeket a templom monografiájának II. kötetében fog ismertetni. Az elnök előterjesztette *Müller* dr. javaslatát, hogy a Hontarus jubileum alkalmából alapítsanak egy szász nemzeti muzeumot. Többek hozzájárulása közt *Herrmann* tanár is felszólalt. A népdalokra nézve a lezárás előtt a gyűjtés kiegészítését és a szászok lakta vidékek minden helyére való rendszeres kiterjesztését tartja kívánatosnak, figyelmeztet a tájszólás feltüntetetésének nemcsak a filologia, hanem a folklóre szempontjából is nagy fontosságára, a tánczdallamok tekintetbe vételére stb. A fekete templom keleti szőnyegeire nézve megjegyzi, hogy az műtörténeti szempontból páratlan értékű kincs, mely valami 100,000 forintot ér, s melyhez fogható talán csak a Kensington-muzeumban van. E kincs szakszerű tudományos feldolgozást érdemel, melyet azonban csak specialista szak tudós végezhet kellő sikerrel. Az első feladat azonban: megóvni a kincseket a további rongálástól. A szász nemzeti muzeumra nézve megjegyzi, hogy új központi általános gyűjtemények alapítása most semmi esetre sem helyeselhető. Gyarapítani és erősíteni kell a meglevő gyűjteményeket. Legfontosabb és legsürgősebb feladat a szász Kárpát-egyesület nagyszabeni muzeuma néprajzi osztályának fejlesztése, hogy az felölje és minél nagyobb teljességgel bemutassa az erdélyi szászok egész népéletét. Tekintve a sajátságos szász kulturának néprajzi jellegét, ebbe a keretbe beleillik a szász kulturtörténelem minden emléke.

As országos muzeum- és könyvtár bizottság. Ennek a bizottságnak Budapestén márc. 18-án tartott ülésén az E. K. E. részéről *Herrmann* Antal vett részt, az ez alkalommal nyert biz-

tatás alapján az E. K. E. az általa létesítendő erdélyi néprajzi muzeum ügyében folyamodványt intézett a bizottsághoz.

A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti társulat november hó 13-án Déván tartotta XIX. évi közgyűlését a megyeház disztermében, melyet nagy és előkelő közönség foglalt el. Az ülés kimagasló tárgya *Kuun Géza* dr. gróf elnök nagyarányú és eszmékben gazdag emlékbeszéde volt *Torma* Károly tiszteletbeli tag felelt. Az E. K. E. képviselőjében *Szádeczky* Lajos dr. alelnök, *Radnóti* Dezső főtitkár és *Herrmann* Antal osztály alelnök voltak jelen. *Radnóti* üdvözlő szavaira válaszolva *Kuun Géza* gróf elnök elismerését fejezte ki az E. K. E.-nek az ülésező társulattal rokon czélú működése iránt. — A közgyűlés után a társaság számos előkelőségét egyesítette ismét *Hollaky* Arthur alispán vendéglátó díszes asztalán. Délután nagyobb társaság rándult ki *Kuun Géza* gróf maros-németi kastélyába. Ebéd közben *Herrmann* Antal köszöntötte fel *Kuun Géza* gróft, a hazai ethnographiának világhírű vezérét, az E. K. E. néprajzi bizottságának elnökét, a ki pártfogó Maecenas és alkotó Ioratius egy személyben, a ki Tusculanuma szomszédságában nagy tevékenységű, páratlanul eszményi irányú tudományos kolóniát alapított, melynek tagjai közt a hazai néprajznak is kiváló munkásai vannak. Szólv kéri a hunyadmegyei tudós társaságot, foglalkozzanak minél behatósabban a nemzeti genius praehistoriájával, a néplélek archaeológiájával, népeink házi és családi történetével: az ethnographiával. Ha máshol az élő népélet nem bír elég életet ébreszteni: e megyében a magyarság ethnikumának ometetője kell hogy felkeltsék a kegyetes érdeket a hajdani magyar népélet hagyatékai és még létező maradványai iránt. — Kövessék ebben is a legavatottabb mentort a nagyszellemű házigazdát. *Kuun Géza* gróf e szavakra reflektálva, — megemlékezett *Herrmann* Antalnak a hazai néprajz körüli nagy érdemeiről és megemlítette, hogy Hunyadvármegye részéről legujabban 200 forintot adott át néprajzi tanulmányok czéljára. — (Jó volna ezt 300 forintra kiegészíteni és *Kolumbán* Samu s *Mailand* Oszkár tanárok, *Amlaher* Albert dr. lelkész közt kiosztani, a megyebeli magyar, oláh és szász néprajzi tanulmányok czéljaira.)

Szerkesztőségi megjegyzés. Az E. K. E. néprajzi bizottságának előadója, másfelől nagyon el lévén foglalva, nem vehetett részt az »Erdély Népei« utolsó számainak összeállításában.

